

CÍLE LEKCE

- uvědomuje si různé možnosti vyjadřování (základní kódy)
- interpretuje neverbální sdělení
- uvědomuje si obsahy, které lze jednotlivými kódy vyjadřovat

POMŮCKY

- video Pat a Mat: Křížovka
- losy (pracovní arch)
- skica situací „A je to“ (pracovní arch)

- 1. Video.** Vyučující pustí žákům epizodu Křížovka z večerníčkového seriálu ... A je to! (režie Lubomír Beneš, 1982). Jde o nemotorné postavy Pata a Mata. Jejich příběh není doprovázen slovem, ani samy postavy nevyužívají ke komunikaci slov.
- 2. Jedna věta.** Úkolem žáků je převyprávět shlednutý příběh; budou tak převádět neverbálně sdělený příběh do podoby řeči. Každý žák však může sdělit pouze jednu větu tak, aby navazovala na předchozí sdělení. Pořadí žáků předem neurčujeme, žáci se hlásí podle zájmu.
Variantou tohoto cvičení může být **komiks**. Žáci doplňují k jednotlivým snímkům verbální vyjádření formou bublin. Vzhledem k autorským právům spatřuji tuto variantu jako problematickou, avšak plně funkční.
- 3. Hodnotová reflexe**
 - *Jak náročné bylo převyprávění příběhu? Zdůvodněte.*
 - *Jak / čím se lidé mezi sebou dorozumívají?*

- 1. Mentální mapa. Skupinová práce.** Čtyřčlenné skupiny vzniknou rozlosováním částí portrétů osobností. Po rozdělení do skupin se ptáme, kdo je zobrazenou osobností, čím se proslavila. (Albert Einstein, 1879-1955, fyzik, teorie relativity).
Úkolem skupiny je doplnit mentální mapu, která zpracovává téma dorozumívání. Následuje sdílení výsledků, během kterého si skupiny mohou doplňovat informace, které opomněly.

Znalostní základna¹

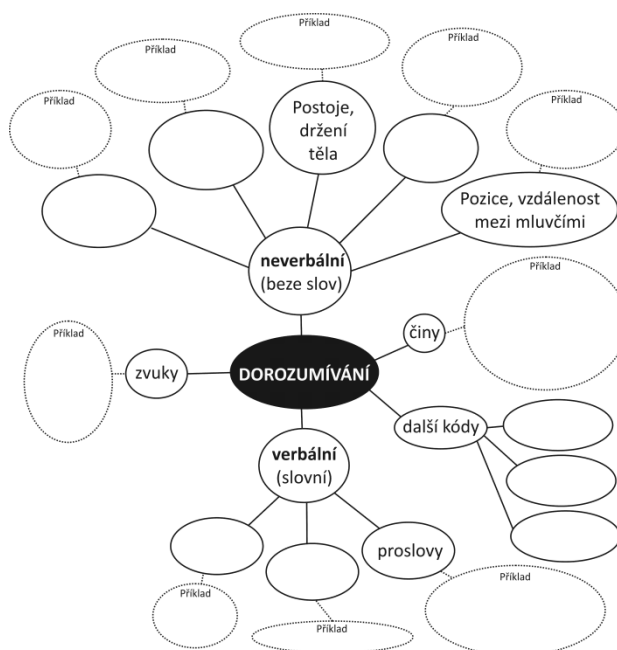
Komunikace. Lidé se mezi sebou dorozumívají prostřednictvím množství kódů, které můžeme rozdělit do několika skupin. Nejvíce informací si lidé předávají prostřednictvím **neverbálních kódů**, ke kterým řadíme mimiku neboli pohyby obličejového svalstva utvářející výraz v obličeji; dále pohyby, posunky, gesta – gestika; vzájemné dotyky, tělesný kontakt – haptika; vzdálenost mezi těmi, kdo komunikují – proxemika; postoje, držení těla – posturologie.

Další hojně využívanou skupinou kódů jsou **zvuky** vyjma slov. Intenzita a výška hlasu, tempo řeči nás informuje především o emočním rozpoložení komunikujícího.

Skupina **jazykového** kódu je oproti předchozím kódům vlastní pouze člověku. Patří sem slova, věty, celé proslovy. Slovem lze pojmenovat i pocity.

Jistým sdělovacím kódem jsou i **činy**, např. pomoc, obdarování, přijetí daru, aj.

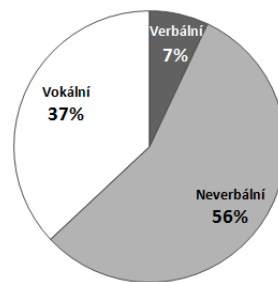
Zástupnými kódy mohou být symboly, značky, písmo, obraz, ad.

¹ VALENTA, Josef. *Učíme (se) komunikovat*. Kladno: Aisis, 2005. s. 67 – 68.

1. *Které prostředky využívají lidé při dorozumívání nejčastěji?* Odhadněte a tužkou rozdělte procentuální koláčový graf v pracovním sešitě na **verbální** (slova; obsah), **neverbální** („řeč těla“: pohyby, gesta, postoje, ...) a **zvukovou** složku (tón, výška hlasu, tempo řeči, ...).

Řešení²:

2. *Kterými prostředky se dorozumívají Pat a Mat?* Je možné žákům dopomoci znázorněnými situacemi na obrázcích v pracovním archu. Nejprve žáky požádáme, aby sdělili, co v dané situaci postava sděluje, poté hledáme odpověď, čím dané sdělení postava vyjádřila.

Řešení k pracovnímu archu této aktivity:

- Obrázek 1: ze situace vyplývá, že oběma aktérům se práce zdařila, vyjádřeno podáním ruky, tj. **dotykem**.
 - Obrázek 2: postavy jsou „naladěné na stejnou notu“, společně přemýšlí, jak vyřešit nastalý problém se žehličkou. Patrné z jejich **blízké vzdálenosti a vzájemného postoje**.
 - Obrázek 3: výhrůžka zřejmá z **gesta** ve formě zaťaté pěsti.
 - Obrázek 4: zjišťování příčiny čitelné z daného **činu** – propálená mapa.
 - Obrázek 5: postava vyjadřuje překvapení, nejistotu, a to svým **postojem**.
- Osoby komunikují pohyby, vzájemnými dotyky, postoji, pozicí (vzdáleností) a činy.

3. **Němé scénky.**³ Vyučující postupně vyzve dvojice žáků, aby před ostatními sehráli scénku na zadané téma. Po celou dobu však dvojice může komunikovat prostřednictvím všech kódů kromě verbálního. Úkolem ostatních je rozpoznat, oč ve scénce jde. Snahou je interpretovat vše, co „zazní“. Prozradíme pouze postavy etudy.

Zadání pro jednotlivé dvojice:

- Matka – dcera.** Dcera přichází ze školy domů, je smutná. Sděluje matce, že ve škole ztratila mobilní telefon. Možná ji ho někdo ukradl. Matka se nejprve zlobí, poté dceři navrhně, aby si vybrala nový telefon, koupí jí ho.
- Lékař – pacient.** Pacient si stěžuje na bolest nohou. Lékař zjišťuje, že pacient trpí nadváhou, je třeba, aby zhubl a nejedl tučná jídla. Oznamuje pacientovi, že by měl jíst pětkrát denně menší porce. Pacient se ptá, zda může pít alkohol.
- Prodavačka – nakupující.** Nakupující má zájem si prohlédnout triko s dlouhým rukávem. Prodavač oznamuje, že má pouze s krátkým. Nakupujícímu se zdají ceny příliš vysoké, zjišťuje, zda prodavač nenabízí nějaké zboží ve slevě. Prodavač je nervózní, pociťuje, že zákazník nic nekoupí a jen ho zdržuje.
- Učitel – žákyně.** Učitel vyvolá žákyni ke zkoušení. Ta se omlouvá, že ji celé včerejší odpoledne bolela hlava a nemohla se tak učit. Učitel se ptá, zda je jí už dobře a omluvu přijímá. Žákyně se tak zkoušení vyhnula.

SEBEHODNOCENÍ dle sady kritérií

Okruh	Jedna věta	Skupinová práce	Němá scénka
	<ul style="list-style-type: none"> • Byla smysluplná? • Posunula příběh dál? 	<ul style="list-style-type: none"> • Spolupracovali všichni členové? • Dokázali jste se shodnout na řešení? • Doplnili jste většinu „bublin“? • Uvedli jste vhodné příklady? 	<ul style="list-style-type: none"> • Byla scénka srozumitelná? • Podařilo se vám sdělit všechny požadované informace?
Hodnocení			

² HANSMANOVÁ, Lenka. Úskalí komunikace s pacientem a jeho rodinou. [online]. 15.10.2010. [cit. 2012-01-02]. Dostupné z: <http://www.linkos.cz/po-kongresu/databaze-tuzemskych-onkologickych-konferencnich-abstrakt/abstrakta/cislo/4055/>

³ VALENTA, Josef. *Učíme (se) komunikovat*. Kladno: Aisis, 2005. s. 70.

